

Somogy Megyei Múzeum
 NA-1885.
 Néprajzi adattár

Somogy Megyei Múzeum
 NA-1885.
 Néprajzi adattár

GYŰJTŐ: DR. HEMKSY GYULA	
GYŰJTÉS IDEJE: 1886.	
TART.: JELENES A SEGEDI EMBERTANI VIZSGÁ-	
LATOK ESEMÉNYEIRŐL	
FÖLDLÉZI MINTA: SEGEDI	
SLAKMINTA: <u>XX</u>	
LELTÁRSZÁM	

--	--	--	--

1 lap

--

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Somogyi Múzeum
 NA-1985.
 Néprajzi osztály

①

1986. II. 18.
Jelentés Winkler Ferenc részére

a segedi embertani vizsgálatok eredményeiről

1986. II. 18, 19 és 20.-án a segedi Művelődési Otthonban etnikai embertani vizsgálatokat végeztem a tudósziürésekkel párhuzamosan. A helyi tanács-tól a munkámhoz maximális támogatást kaptam, Barakenyi János tanács-titkár gépkecsival várt rám a segedi állomáson, a tanács hétvégi házában díjmentes szállást kaptam, a tudósziürésre jelentkezők közül pedig egy tanács-i dolgozó választotta ki az egyházú névsorok és az 1928.-évi összeírásban szereplő nevek alapján az őslakosokat. Bozsoki János plébános előzetesen kiírta és a tanácsnak átadta a 18. században az anyakönyvekben előforduló családneveket az általános iskola pedig két tanult adott segítségül. A három nap alatt 129 felnőt-t személy vizsgálatára került sor, akik közül 125 őslakos volt, ezeken felül önként jelentkezett egy tiszántúli származású nő, valamint az utolsó napon amikor már kevesen jelentkeztek tudósziürésre három cigány származású is, a négy személy vizsgálati lapja az őslakosokétól el lett különítve. /A 3 cigány származásúnak tartott egyén valószínűleg 1/2 vagy 1/4 cigány származású, mert csak annyiban tértek el az őslakosoktól, hogy kissé barnább a bőrük, viszont az ősi indiai származású cigány rétegre jellemző indid, dravidid és gondid /veddid/ típusok egyike sek volt rajtuk a bőr színétől tekintve megállapítható, de bőrük színe is átmenetet képezett az átlagos magyar bőrszín és a három indiai típusközül legkevésbé barnás indid között./ A 125 őslakos között 62 a férfi és 63 a nő, a 24-60 év közöttiek száma, akikre a tanulmány felépülhet 60 férfi és 60 nő. A vizsgáltak őslakosok embertani megoszlása az alábbi:

turanid	pamiri	előázsiai	Mongo-leid	urali	kelet-keleti balti	medit.ész	medit.	ész	cro	lapp	slp	...
48.8	17.6	0.8	11.2	0.8	0.0	0.8	5.6	0.0	0.0	0.0	0.8	0.0136

A fenti megoszlásból megállapítható, hogy a magyarság törökös rétegével kapcsolatba hozható turanid, pamiri, előázsiai és mongoleid típusok együtt 68.8 %-o tesznek, a kisujszállásúak, csongrádiak, vezsenyiek, őriszentpéteriék és Sompgy megyei kőröshegyiek mellett az általam vizsgált 97 népesség közül 5-be tartoznak, melyekben a törökös típusok aránya a 60 %-ot is meghaladja és ezen típusokon belül is a honfoglaló magyaroknál leggyakoribb

két

② turanid és pamári típusok teszik ki az említett másik 4 népességhez hasonlóan a túlnyomó többséget. Az germánoknál és szlávoknál gyakori északi és erdőmagnoid típus nem fordul elő, valamint a keletbalti típusnak szlávos jellegű formája sem. A finn-ugor réteggel kapcsolatba hozható keletbalti forma és a lapponoid együtt 1.6 %-ot tesznek ki, kb 1/3-t a 4.7 -es országos átlagnak viszont a törökösök 68.2 %-os előfordulása kb 50 %-al több a 43.8 %-os országos magyar átlagnál. Az 5.6 %-ban kimutatott keleti mediterránok mindegyike ezekbe a változatokba sorolható, melyek a honfoglalóknál is előfordultak és jelenleg a türkméneknél, azerbajdzsánoknál, baskiroknál, kazáni tatároknál és mordvinoknál gyakoriak. A 11.2 %-ban kimutatott dinári típus valószínűleg túlnyomóan a beolvadt horvát bevándorlókkal hozható kapcsolatba, mert a horvát eredetű családnevek aránya 8-9 % /kb 1 % ez a névek aránya melyek horvát és szlovák eredetűek egyaránt lehetnek, pl a Daranyák, ami mind a szlovák, mind a horvát nyelv szerint "Darányi-t, Darány községből származót" jelent. Bozsoki Sándor plébános szerint az -ics, -vics végződésű horvát hangzású családnevek 1740 és 1780 között kezdenek feltűnni a felsősegesdi katolikus egyházi anyakönyvekben, valószínűleg, mint a felsősegesdi Széchényi grófi hitbizományhoz leszegődött alkalmazottak kerülhettek a községbe, viszont Barakonyi János Vb titkár szerint az 1828.-évi összeírásban szereplő -ics, -vics végződésű nevek kb fele ma már nem fordul elő, ezek viselői vagy másfelé szegődtek, vagy spái ágon kihaltak. Az alsősegesdiak között az 1828.-évi anyakönyvi összeírásban szinte kizárólag magyar eredetű nevek fordulnak elő. A segesdiak embertani megoszlása igen közel áll a kőröshegyiekhez, csak annyiban az eltérés, hogy Kőröshegyen a keleti mediterránok, Segesden pedig a dinári áll a harmadik helyen. A Berevszky-féle Somogy megyei menográfia "Somogy megye népe" c. fejezete szerint a belső-somogyiak és a látrányiak jól őrzik a honfoglaló magyarok embertani jellegeit, míg a külső-somogyiaknál a honfoglalóknak vonásai mellett a velük összeházasodott, korábban itt lakó karantánok /a mai "vendégek" nevezett szlovének ősei/ jellegi is felismerhetők. Ennek megfelelően a dináriak egy része a karantánokkal is kapcsolatba hozható, bár a dinári típus dunántúli honfoglaló sírokban is kimutatható volt. A segesdi-ekre a magas, nagyközepes termetű, rövid fejjelzőjű, széles arcú, barna hajú típus az elsősorban jellemző, mely a turanid típusal megegyező, ami összhangban van Bartucz azon álláspontjával, hogy a Blaten környéki vidékek ezen területek közé tartoznak, ahol a turanid típus gyakorisága a legnagyobb.

x-el azok vannak jelölve, akiknél a turanid típus jellegűeknek többsége van, ezek többsége is kimutatottak a turanid és a pamári típusok között, de az x-esek aránya igen kevés, a magyar átlag 34.5%.